

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องจาก การวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน : กรณีชมรมหนูรักจักรยาน อ.ป่าซาง จังหวัดลำพูน” นี้ เป็นการศึกษาต่อบุคคลซึ่งเป็นผู้สูงอายุ และเป็นสื่อที่มีลักษณะเฉพาะบุคคล ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงการเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุและผสมผสานต้นทุนของผู้สูงอายุในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิจัยสนาม (Field research) เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) ในกิจกรรมต่างๆ และ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Documentary Data) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาผู้สูงอายุสองท่านซึ่งเป็นกรณีศึกษา ได้แก่ ลุงจันทร์ และ ป้าพรรณ เขียวพันธ์ ผู้ก่อตั้งชมรมหนูรักจักรยาน ต.บ้านเรื่อน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เด็กๆ สมาชิกในชมรมหนูรักจักรยาน ผู้ปกครองของเด็กในชมรมหนูรักจักรยาน ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ เจ้าของร้านนงอะไหล่ยนต์ หน่วยงานภายนอกที่เคยร่วมกิจกรรมกับชมรมหนูรักจักรยาน

3.2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธีการ ได้แก่ การจะใช้เครื่องมือ 3 ชิ้น คือ

3.2.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร

การเก็บข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนความเป็นมาและกิจกรรมของชมรมหนูรักจักรยาน ต้นทุนที่เกิดจากการเสริมพลัง

ความสามารถทางการสื่อสารจากหน่วยงานภายนอก โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- (1) เอกสารสิ่งพิมพ์ที่มีคอลัมน์หรือบทความเกี่ยวกับลุงจันท์และป่าพรณ และที่เกี่ยวกับชมรมอนุรักษ์จักรยาน เพื่อทราบถึงประวัติการดำเนินงาน ข่าวคราวความเคลื่อนไหว การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาของชมรมอนุรักษ์จักรยาน
- (2) วิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ สื่อบุคคล ทนสังคม ซึ่งได้รวบรวมไว้แล้วในบทที่ 2
- (3) เอกสารของโครงการก่อสร้างสรรค์สุขภาพ ในปี 2548 – 2551 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชมรมอนุรักษ์จักรยาน ได้แก่ รายงานการประชุม รายงานความก้าวหน้าของโครงการฯ

3.2.2 การศึกษาข้อมูลประเภทวิดีโอ เทป ซีดี ภาพถ่าย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลจากวิดีโอ เทป ซีดี ภาพถ่าย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับลุงจันท์และป่าพรณ และชมรมอนุรักษ์จักรยาน จากกิจกรรมที่จัดขึ้นของโครงการก่อสร้างสรรค์สุขภาพ เพื่อศึกษาถึงรูปแบบลักษณะกิจกรรม ตลอดจนวิธีการ/กระบวนการทำงานของโครงการฯ เพื่อเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารให้ลุงจันท์และป่าพรณ เช่น กระบวนการสื่อสาร การเลือกใช้สื่อ วิจัยคิด เนื้อหาการจัดกิจกรรมของโครงการก่อสร้างสรรค์สุขภาพ (สสสส.)

3.2.3 การศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยศึกษาถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชมรมอนุรักษ์จักรยานและชมรมอื่นๆ ที่ใช้จักรยานเป็นสื่อกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบความเหมือนและต่างของกระบวนการทำงานของกรณีศึกษากับบุคคลอื่นๆ ตัวอย่างเช่น

- webindex.sanook.com/ ข่าวสารเกี่ยวกับชมรมจักรยานต่างๆ
- www.thaibike.com/ ชมรมจักรยานไทย
- www.thaicycling.com/ ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย
- <http://kmpolsci.blogspot.com/2008/06/empowerment.html>

3.2.4 การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์รายบุคคลและการสัมภาษณ์กลุ่ม

ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ทั้งรายบุคคล ได้แก่ ลุงจันท์ ป่าพวรรณ เจ้าของร้านนงอะไหล่ยนต์ เป็นต้น และการสัมภาษณ์กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครอง และเด็กๆ สมาชิกชมรมหนูรักจักรยาน เป็นต้น เพื่อศึกษาถึงข้อมูลในส่วนที่เป็น ประวัติและภูมิหลังของลุงป่า วิธีการทำงานกับเด็ก การทำงานกับหน่วยงานภายนอก และปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มของสมาชิกในชมรม

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

- (1) ลุงจันท์ และป่าพวรรณ เขียวจันท์
- (2) นาง การะเกด ชัยวงศ์ ผู้ปกครองเด็ก
- (3) นาง ทศนีย์ อินทจักร ผู้ปกครองเด็ก
- (4) ด.ช.พงศกรณ สันยศทัศน์ (น้องเค) สมาชิกชมรมหนูรักจักรยาน
- (5) ด.ญ. จามจรรย์ วงศ์หมึก (น้องหญิง) สมาชิกชมรมหนูรักจักรยาน
- (6) ด.ช.พิชัย จินนารินทร์ (น้องต่อ) สมาชิกชมรมหนูรักจักรยาน
- (7) นาย พิสิฐ บุญแก้ว (แบงค์) สมาชิกชมรมหนูรักจักรยาน
- (8) นาย ทนงค์ดี อืดเดช เจ้าของร้านจักรยาน

3.2.5 การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมหนูรักจักรยาน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการทำงานของชมรมฯ และความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุ จำนวน 4 ครั้ง คือ วันที่ 5-8 มิถุนายน พ.ศ. 2551 วันที่ 12-14 ตุลาคม 2551 วันที่ 7-10 กุมภาพันธ์ 2552 วันที่ 29-31 ตุลาคม 2552 ซึ่งเป็นการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในวันเสาร์ กิจกรรมการซ่อมดนตรีไทย การปั่นจักรยาน รวมถึงการสังเกตถึงพฤติกรรมของเด็กๆ สมาชิกในชมรมหนูรักจักรยาน และสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างลุง-ป่า และระหว่างเด็กๆ ในชมรมหนูรักจักรยาน

โดยผู้วิจัยกำหนดบทบาทของตนเองทั้งในฐานะ “คนใน” (insider) และ “คนนอก” (outsider) ในการเก็บข้อมูล บทบาทของ “คนใน” ผู้วิจัยจะเข้าไปอยู่ร่วมกับบ้านกับลุงจันท์และป่าพวรรณ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชมรมหนูรักจักรยาน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจประเด็นต่างๆ ผ่านสายตา มุมมอง ทศนะ และระบบวิถีคิด เสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ในชมรมหนูรักจักรยาน ในอีกด้านหนึ่งบทบาทของ “คนนอก” ผู้วิจัยทำตนเสมือนคนนอกโดยกำหนดบทบาทเป็นนักวิจัยที่เข้าไปสังเกตการณ์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทำงานของลุงจันท์

และป่าพรณ เด็กๆ ในชมรมอนุรักษ์จักรยาน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของกระบวนการสื่อสารภายในชมรม และเห็นความสัมพันธ์ของความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุที่ใช้ในการสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะทำการจัดบันทึกภาคสนาม พร้อมทั้งถ่ายรูป เพื่อให้คุณภาพในการสังเกตดียิ่งขึ้น โดยในระหว่างการสังเกตจะทำการจัดบันทึกข้อความที่สำคัญหรือสิ่งสำคัญที่พบเห็น จากนั้นหลังจากกลับจากการร่วมกิจกรรมเหล่านี้ ผู้วิจัยจะทำการบันทึกภาคสนาม โดยบันทึกถึงเหตุการณ์ต่างๆ โดยแบ่งการบันทึกดังนี้

- (1) จัดบันทึกถึงสิ่งที่สังเกตได้จากความเป็นจริง บรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูด การกระทำ พฤติกรรมต่างๆ
- (2) นำสิ่งที่สังเกตมาทำการตีความเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยมาเป็นกรอบในการตีความ และสร้างสมมติฐานชั่วคราวของสิ่งที่ตีความนั้นๆ
- (3) ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บมาและจากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคสามเส้า (triangulation) โดยการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างหลายๆ กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลจากหลายๆ แหล่งข้อมูล และทำการวิเคราะห์หลายวิธี

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ด้วยการตีความ (Interpretation) จากข้อมูลต่างๆ ทั้งข้อมูลเชิงเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการสังเกตการณ์ โดยการตีความนั้นผู้วิจัยจะกระทำบนฐานคิดจากกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยเชื่อมโยงจากทฤษฎีซึ่งเป็นนามธรรมเข้ากับปรากฏการณ์จริงที่เป็นรูปธรรม ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อทำการวิเคราะห์ตีความในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 3.3.1 วิเคราะห์ต้นทุนทางวัฒนธรรมของลุงป้า ในฐานะสื่อบุคคลที่เป็นผู้สูงอายุ
- 3.3.2 วิเคราะห์ต้นทุนใหม่ที่เกิดจากการเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารจากหน่วยงานภายนอก (โครงการสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาพ) และเปรียบเทียบความสามารถทางการสื่อสารก่อนและหลังการเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารจากหน่วยงานภายนอก
- 3.3.3 วิเคราะห์การผสมผสานต้นทุนต่างๆ ในกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
- 3.3.4 วิเคราะห์กระบวนการทำงานของผู้สูงอายุในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3.4 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นต่างๆ เพื่อตอบโจทย์การวิจัย โดยแบ่งเป็นบทๆ ดังนี้

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย
- บทที่ 4 ปัจจัยภายในชุมชน : ต้นทุนในการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนของผู้สูงอายุ
- บทที่ 5 การเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารจากหน่วยงานภายนอก
- บทที่ 6 ความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุ เปรียบเทียบก่อนและหลังการเสริมพลังจากหน่วยงานภายนอก
- บทที่ 7 การผสมผสานทุนของผู้สูงอายุในการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
- บทที่ 8 กระบวนการทำงานของผู้สูงอายุในการพัฒนาเด็กและเยาวชน
- บทที่ 9 สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ